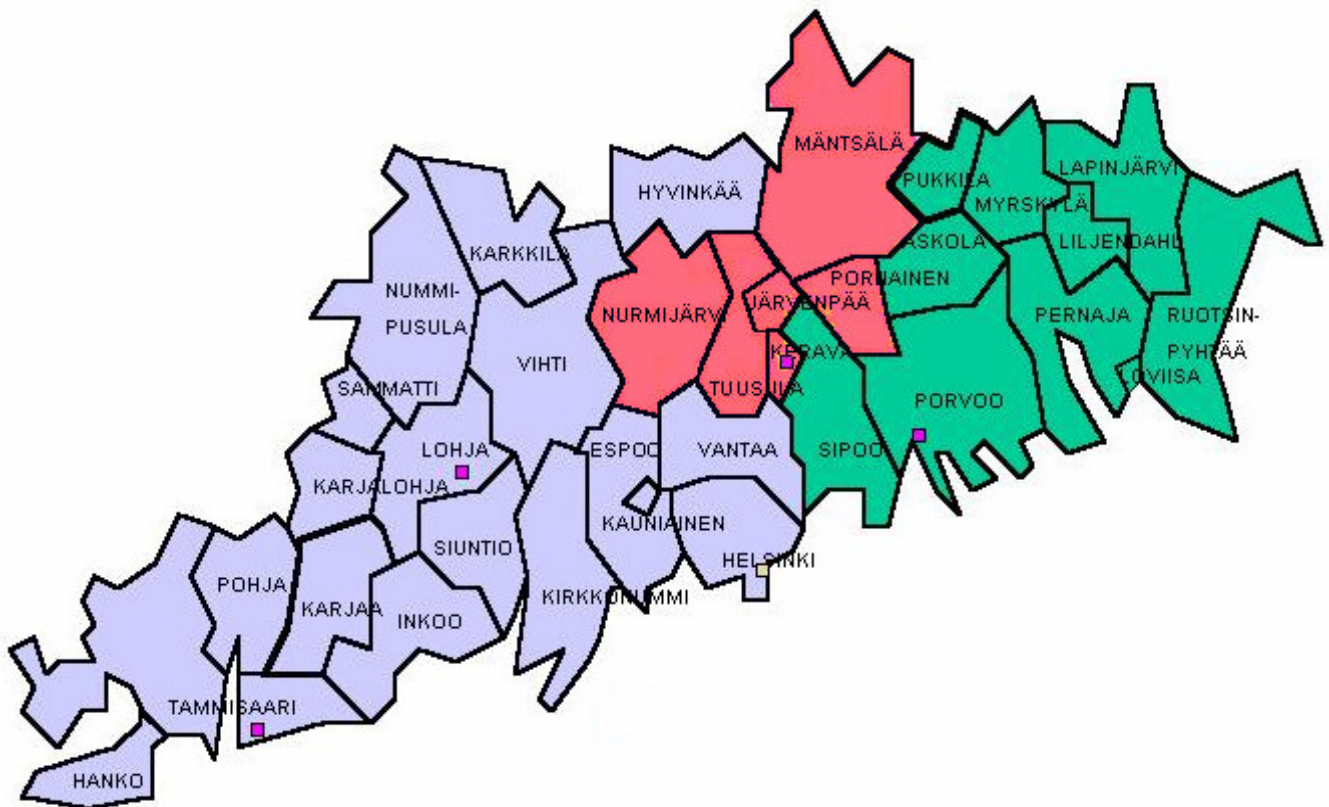

KUUMA –hallitus 17.1.2006

KUUMA – kunnat

Kunta- ja palvelurakennemuudistus

Vastaus sisäasiainministeriön kysymys-sarjaan

TIIVISTELMÄ

KUUMA –MALLI

Vahvat peruskunnat

KUUMA –kunnat muodostavat lähes 170 000 asukkaan alueen Helsingin metropolialueen ytimessä. Sen vahvat peruskunnat ovat paras vaihtoehto demokratian toteuttamiseen ja asukaslähtöisten hyvinvointipalvelujen tuottamiseen. Vahvat peruskunnat voivat itse tuottaa keskeiset peruspalvelut, niillä on riittävästi asiantuntemusta ostaa ja tilata palveluja ulkopuolelta sekä voivat aidosti ohjata niitä kuntayhtymiä, joissa ne ovat omistajina.

Vahvoilla peruskunnilla on mahdollisuudet panostaa palvelujensa kehittämiseen, henkilöstön osaamiseen, uuden tekniikan hyödyntämiseen sekä ammattimaiseen ostopalvelujen kilpailuttamiseen ja laadun varmistukseen. Näin vahvat kunnat voivat systemaattisesti lisätä toimintansa laatua ja tuottavuutta.

KUUMA yhteistyö

Vahvatkin peruskunnat tarvitsevat keskinäistä yhteistyötä. Yhteistyöllä haetaan palveluihin lisää laatua, tuottavuutta ja tehoa. Kuntien palveluyksiköt erikoistuvat ja karsivat päällekkäisyyksiä. Palvelut tulee hoitaa yhteistyössä kuntarajoista välittämättä siten, että asukkaalla on oikeus valita palvelut myös naapurikunnasta.

Terveystieteiden ja siihen liittyvissä sosiaalipalveluissa yhteistyö voi johtaa palvelupiirimallin tyyppiseen tehtävien hoitamiseen. Koulutuksessa, ympäristönsuojelun tehtävissä, tietohallinnossa, teknisissä palveluissa sekä tukipalveluissa valmistellaan koko KUUMA -alueelle yhteistä toimintamallia sekä yhteisiä palveluyksiköitä. Liikunta- kulttuuri- ja nuorisotoimen yhteistyötä tiivistetään. Ensi vaiheessa toimitaan verkostona ja sopimuksiin perustuvien yhteistyöjärjestelyin.

Maankäyttöä ja liikennejärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena yli kuntarajojen. Joukkoliikenteeseen panostetaan ja lippujärjestelmä liitetään vaiheittain YTV-lippujärjestelmään.

Edunvalvontaa tehostetaan. Maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelussa KUUMA -alueen tavoitteet tulee saada osaksi Helsingin seudun tavoitteistoa siten, että valtio sitoutuu omalta osaltaan näiden

tavoitteiden edistämiseen. Tässä on erityisen keskeistä poikittaisliikenneyhteyksien ja kevyen liikenteen väylien suunnittelu ja toteutus sekä raideliikenteen tehostaminen.

Omistajapolitiikkaa teräстetään edelleen. Kunnat toimivat yhdenmukaisesti jäsen/omistusyhteisöjen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Tämän pohjana on yhdessä kullekin kuntayhtymälle sovittu omistajapolitiikka.

Kuntaliitokset

Kerava, Järvenpää ja Tuusula selvittävät mahdollisuuksia kuntaliitokseen. Tavoitteena on luoda entistä vahvempi peruskunta, joka yhtäältä kykenee panostamaan omaan kehittämiseensä ja toisaalta voi olla yhdessä muiden KUUMA -kuntien kanssa hyödyntämässä alueen kuntien välisen yhteistyön mahdollisuudet. Ratkaisut tulevat perustumaan viime kädessä kaupungin ja kunnanvaltuustojen arvioihin liitoksista saatavista hyödyistä ja haitoista.

Kuntien välinen yhteistyö Helsingin seudulla

Aluerakennetta sekä palvelutuotannon tehostamistoimia tulee tarkastella kokonaisuutena KUUMA –alueella ja laajemmin Helsingin seudulla. Helsingin seudun yhteistyöltä edellytetään tuloksia ja vaikuttavuutta. Käynnistyneen yhteistyön avainalueita ovat MAL-yhteistyö sekä HUS:n ja ammattikorkealaitoksen palvelujen laadun ja tuottavuuden kehittäminen. Helsingin seudun yhteisten asioiden valmistelu tulee siirtää olemassa oleville vakinaisille yhteistyöorganisaatioille kuten Uudenmaan liitolle ja YTV:lle. Yhteistyön tuloksellisuutta arvioidaan vuoden 2006 lopulla ja tarvittaessa tehdään kehittämistoimenpiteitä, joilla voidaan varmistaa yhteistyön tehokkuus.

Kuntayhtymien ja yhteisten osakeyhtiöiden asema ja ohjaaminen

Vahvojen peruskuntien mahdollisuuksia ohjata kuntayhtymiä ja yhteisiä osakeyhtiöitä tehostetaan, jolloin samalla lisätään kuntien motivaatiota ja mahdollisuuksia parantaa yhteistyötä perustamalla yhteisiä palveluorganisaatioita. Tällöin tulee ryhtyä purkamaan sitä lainsäädäntöä, joilla kuntayhtymät käytännössä ohjaavat osin valtio-organisaation jatkeena omistajakuntiaan. Palvelujen järjestämis-, suunnittelu- ja muu ohjausvastuu tulee palauttaa suorilla vaaleilla demokraattisesti valituille kunnallisvaltuustoille.

Osallistuminen

KUUMA –kunnat ovat valmiita kehittämään sähköistä viestintää osallistumisen kanavana ja osallistumaan pilottiseutuna vaalien ja muiden vaikuttamiskeinojen kehittämiseen.

Palvelujen rahoitus

Hyvinvointipalvelujen järjestäminen edellyttää pysyvää rahoituspohjaa ja rahoituksen vakautta. Peruspalveluohjelma on tehtävä realistisin perustein ja kustannustenjaon tarkistukset viivytyksettä. Palvelu- ja liikenneinfrastruktuurin rahoittamiseksi väestöltään kasvavissa KUUMA –kunnissa tarvitaan kumppanuutta valtion kanssa.

1.1. Erityispiirteet ja kehitys-suunnat

Vahvat peruskunnat - kuntaliitokset ovat mahdollisia

KUUMA –alueella kunta- ja palvelurakennemuutoksen lähtökohtana ovat vahvat peruskunnat. KUUMA -kunnat ovat kasvavia ja muodostavat asukasmäärältään keskiuuria kuntia. Neljässä kunnassa on 30 000- 40 000 asukasta, yhdessä lähes 20 000 ja Pornaisissa lähes 5 000 asukasta. Kaikilla kunnilla on mahdollisuus nykyraketeillakin toimia tehokkaina palvelujen järjestäjinä asukkailleen.

KUUMA –valmisteleva puheenjohtajakokous on hyväksynyt kannanoton, jossa on todettu, että kunnat kannattavat peruskuntamallia mutta kuntien yhteistyön syventäminen palveluiden tuottajina, tilaajina ja ostajina on varteenotettava tulevaisuuden ratkaisu. Lisäksi on tärkeätä, että kaikki tarkastelevat ennakkoluulottomasti olemassa olevia rakenteita ja niiden uudistamista.

Keravalla, Tuusulassa ja Järvenpäässä on päätetty selvittää kuntaliitos-selvityksen aloittamisen edellytykset. Tämä tukee KUUMA yhteistyön tavoitteita ja luo pohjan vahvoihin peruskuntiin perustuvalla kunta- ja palvelurakennemuutokselle KUUMA -alueella.

Yhteistyö palvelutuotannossa on valmisteilla

KUUMA tavoitteet 2015

Palvelut ovat asukkaiden käytettävissä kuntarajoista riippumatta. Seudullinen palvelutuotanto on laajaa.

Seudullisen palvelutuotannon kehittämiseen panostetaan voimakkaasti. KUUMA yhteistyön strategia 2015 ja tavoitteet on tarkistettu ja ne on hyväksytty kaikkien KUUMA kuntien valtuustoissa syksyllä 2005.

Palveluyhteistyöllä on tavoitteena

- asukkaiden asiointin helpottaminen poistamalla kuntarajat
- tuottavuuden parantaminen
- erityispalvelujen saatavuuden turvaaminen ja
- osaamisen ja laadun parantaminen
-

Joukkoliikennettä halutaan lisätä ja tie- sekä ratahankkeita jouduttaa – Helsingin seudun ja valtion kumppanuudelta odotetaan paljon

KUUMA tavoitteet 2015

KUUMA alueella on käytössä seutulippujärjestelmä. Työmatkaliikenne on sujuvaa. Taajamien tärkeimmät ohikulkutiet on rakennettu.

Arkipäivisin noin 80 000 KUUMA -alueen asukasta ylittää työmatkaliikenteessä pääkaupunkiseudun rajan. Määrän arvioidaan kaksinkertaistuvan seuraavan 20 vuoden aikana. Tuoreet selvitykset osoittavat, että työmatkat lisääntyvät nopeimmin muualle kuin Helsingin keskustan suuntaan. Matkat hajaantuvat koko työssäkäyntialueelle vaikeuttaen joukkoliikenteen mahdollisuuksia palvella työssäkäyviä.

Tiet ja radat

Tiehallinnon laskemien mukaan liikennemäärien kasvu on ollut erityisen voimakasta kehäteillä ja pääkaupunkiseudun rajan ylittävissä liikenteessä. Muuttoliikkeen jatkuessa ruuhkaiset alueet laajenevat ja ruuhka-ajat pitenevät edelleen. Liikennemäärien arvioidaan kasvavan pääkaupunkiseudulla 50 prosenttia vuoteen 2025 mennessä. Kehitys näkyy myös KUUMA –kunnissa.

KUUMA alueen halki kulkee kolmen valtakunnan pääväylää sekä pää- ja oikorata. Saavutettavuus on erinomainen. Sen sijaan alueen sisäinen tieverkko ei vastaa sujuvuuden, turvallisuuden eikä viihtyisyyden vaatimuksia.

Sekä asukkaiden että yritysten näkökulmasta tieverkkoa on uudistettava rakentamalla poikittaisyhteyksiä, ohikulkuteitä ja kevyen liikenteen väyliä. Vuosaaren satamaliikenne tulee erityisesti lisäämään KUUMA alueen liikennemääriä.

Pääradan sujuva liikenne edellyttää lisäraidetta.

Haasteena elinvoimainen yhdyskuntarakenne

KUUMA tavoitteet 2015,

Alueen maankäyttö on avointa ja aluetta kehitetään kokonaisuutena yli kuntarajojen.

KUUMA -alueen keskeisin haaste on säilyttää kasvun paineissa asuinalueiden viihtyisyys, työpaikka-alueiden vetovoima ja liikenneyhteyksien toimivuus. Tämä edellyttää yhdyskuntarakenteen hallittua kehittämistä sekä tonttitarjonnan turvaamista aktiivisella ja hyvin hoidetulla maapolitiikalla.

Viihtyisä asuminen – asuntotuotanto ja tonttipolitiikka

KUUMA – kunnissa asuu lähes 170 000 asukasta. Useissa KUUMA – kunnissa väestönkasvu on ollut noin 2 prosenttia vuodessa jo useamman vuoden ajan. Uusia asukkaita muuttaa etenkin pääkaupunkiseudulta. Muutto muualta Suomesta on pysähtynyt.

Alla on taulukko väestönkasvun kuntakohtaisista tavoitteista ja taulukko 2000-2004 toteutuneesta väestönkasvusta.

KUNTAKOHTAISET VÄESTÖNKASVUTAVOITTEET

	31.12.2000	31.12.2003	2005	2010	2015	2020	2025
Järvenpää	35915	37114	38800	41100	43400	45100	45900
Kerava	30270	31170	33200	36100	38200	39900	40800
Mäntsälä	16628	17473	17800	19400	21600	23700	25900
Nurmijärvi	32335	34791	37500	41000	43800	46000	47700
Pornainen	4131	4433	4500	5400	6100	6900	7800
Tuusula	31957	33952	34600	37400	40400	43100	44900
Yhteensä	151236	158933	166400	180400	193500	203700	213000

KUUMA -kunnat pyrkivät aktiiviseen maapolitiikkaan, jolla turvataan riittävä ja monipuolinen tonttitarjonta. Kuntien maanhankintaa täydentävät kaavoitus- sopimukset ja muut lainsäädännön mahdollistamat keinot.

Valtionyhtiöillä on merkittäviä asuntotuotantoon soveltuvia maanomistuksia KUUMA –alueella. Kuntien neuvottelut eivät ole johtaneet tulokseen. Tilanne vaikeuttaa kaavoitusta nykyisten keskusta-alueiden tuntumaan

Vetovoimaiset työpaikka-alueet lentokentän ja sataman tuntumassa

Vuosaaren sataman valmistuminen saa aikaan merkittäviä muutoksia tavara- ja palveluvirroissa. KUUMA –kunnat muodostavat keskeisen logistisen toiminta- ja kehittämisalueen.

Aluetta kehitetään kokonaisuutena, jonka palvelutarjonta ja alihankintaverkosto tukevat kaupan ja teollisuuden toimintaedellytyksiä. Sen tulee Uudenmaan ohella palvella koko maata huomioiden lentoaseman ja uuden sataman tarjoamat mahdollisuudet.

Keskeisiä kehittämisen kohteita ovat poikittaiset liikenneyhteydet, tietoverkko sekä kuntien välinen strategisen ja operatiivisen tason yhteistoiminta.

Tällä hetkellä KUUMA –alueen työpaikkaomavaraisuus on 63 prosenttia. Alueella toimii 8000 yritystä, jotka työllistävät noin 30 000 työntekijää. Suurimmat työllistäjät ovat teollisuus, kauppa, rakentaminen, elinkeinoelämän palvelut sekä logistiikka

Hyvät palvelut

KUUMA –kuntien tilaaman ”Pääkaupunkiseudun Muuttohalukkuus” – tutkimuksen mukaan uudet asukkaat etsivät lapsiystävällisiä, turvallisia ja hintatasoltaan järkeviä asuinalueita, joihin on hyvät liikenneyhteydet. Myös työpaikkojen sijainti lähellä asuinpaikkaa koetaan tärkeänä. Näiden jälkeen kiinnitetään huomiota julkisiin ja yksityisiin palveluihin.

Kuntien lapsiperheet tarvitsevat monipuoliset palvelut. Palvelutarve vaihtelee kunnittain ja ikäryhmittäin (liite).

Lähivuosien merkittävimmän muutoksen palvelutarpeessa aiheuttaa yli 75 - vuotiaiden määrän kasvu. Ikäihmisiä on tällä hetkellä vajaa 9 000, mutta 15 vuoden kuluttua heitä on lähes 16 000 (liite).

Talous

Kunnat ovat vastanneet palvelutarpeen kasvuun lisäämällä palveluja ja investointeja. KUUMA -kuntien talous on edelleen kohtuullisella tasolla. Kehitys, jossa lainamäärät ja käyttötalouden menot kasvavat enemmän kuin tulot, ei ole kestävä.

Liitteenä ovat vertailutiedot valtionosuuksien, verotulojen, vuosikatteen, toimintakatteen, lainakannan ja kumulatiivisen ylijäämän kertymästä KUUMA -kunnissa.

Kuntien työntekijät – kilpailu kiristyy

Työelämään tuleva ikäluokka on jo pari vuotta ollut pienempi kuin työvoimasta poistuva. Työvoiman saatavuus on yksi kriittisimmistä tekijöistä työpaikkojen syntymisen kannalta. Samanaikaisesti kunnat kilpailevat työvoimasta. KUUMA -kunnissa on jo nyt vaikeuksia saada tekijöitä hoiva-alalle.

KUUMA –kuntien työntekijöistä jää eläkkeelle 40 prosenttia seuraavan 10 vuoden kuluessa.

Palvelumarkkinoiden kehittyminen

Palvelut ovat merkittävin työllistäjä KUUMA –kunnissa. KUUMA yhteistyönä on tehty palvelumarkkinastrategian esiselvitys. Työtä jatketaan osana elinkeinostrategiaa. Tavoitteena on parantaa edellytyksiä palvelumarkkinoiden kehittymiselle.

KUUMA palvelustrategia on valmisteilla. Myös sen yhtenä sen tavoitteista on palvelumarkkinoiden toimintaedellytysten parantaminen.

1.2. Vireillä olevat yhteistyöhankkeet

KUUMA yhteistyö

KUUMA on Keski-Uudenmaan kuuden kunnan, Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten ja Tuusulan, sekä muiden toimijoiden yhteistyön foorumi. KUUMA kumppanuusohjelma hyväksyttiin vuoden 2003 alussa.

Keväällä 2005 uudistetun yhteistyösopimuksen mukaan tavoitteena on

- lisätä alueen elinvoimaa ja vetovoimaa

- vahvistaa alueen kilpailuasemaa
- luoda alueellisia yhteistyömalleja ja palvelurakenteita
- huolehtia yhteisestä edunvalvonnasta ja omistajapolitiikasta
- parantaa palvelutuotannon tehokkuutta.

Vuonna 2005 uudistettiin KUUMA strategia 2015 ja toiminta- ja talous-suunnitelma tämän valtuustokauden 2008 loppuun sekä vuoden 2006 toimintasuunnitelma. KUUMA -strategia on hyväksytty KUUMA -kuntien valtuustoissa yksimielisesti (Liite)

Seutukokeilu

KUUMA –kunnat on vuoden 2005 alussa hyväksytty mukaan seutuyhteistyön kokeiluun ja valtioneuvosto on hyväksynyt seutusopimuksen. Sen mukaan KUUMA -kunnat

- Laativat yhteisen elinkeinostrategian ja osallistuminen työvoima- ja elinkeinokeskuksen päätöksentekoon sekä maakunnan liiton päätöksentekoon
- laativat joukkoliikenteen palvelutasosuunnitelman
- laativat sosiaali- ja terveystoimen kehittämissuunnitelman ja päättävät KUUMA –seudun sosiaali- ja terveystoimen kehittämishankkeiden valtionavustusten hakemisesta ja hallinnoinnista seudullisesti
- antavat lausuntoja valtion viranomaisten vireillä olevista asioista

KUUMA seutu on juridinen yksikkö jolla on päätösvaltaa ja hyvä pohja myös rakenteellisiin uudistuksiin.

Helsingin seudun yhteistyö

Helsingin seudun 14 kunnan yhteistyö on aloitettu. Kunnat ovat hyväksyneet Helsingin seudun yhteistyösopimuksen, jonka mukaisesti seudulle laaditaan yhteinen maankäytön, asumisen ja liikenteen strategia. Yhteistyön toimiala on avoin ja sisällöstä päätetään vuosittain toimintasuunnitelman yhteydessä. Vuoden 2006 toimintasuunnitelman mukaan asialistalle tulevat maankäytön, asumisen ja liikenteen strategiatyö, asunto-ohjelman valmistelun aloittaminen, Paras -hankkeen kannanotot sekä ajankohtaiset palveluyhteistyöhön ja omistajapolitiikkaan liittyvät asiat.

Yhteistyön toimivuuden ja vaikuttavuuden arviointi tehdään vuoden 2006 loppuun mennessä. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa arvioinnin tulosten perusteella.

Palvelujen organisointiin liittyvät hankkeet

KUUMA alueella on vireillä lukuisia valmisteluhankkeita, jotka tähtäävät palveluyhteistyöhön. Ne käyvät ilmi liitteenä olevasta KUUMA strategiasta ja toimintasuunnitelmasta.

Kuntien raja-alueilla toteutetaan mahdollisuuksien mukaan palvelujen rajattomuutta. Näin erityisesti koulu, päivähoito ja terveystalvetuissa. Ruotsinkieliset koulupalvelut ostetaan naapurikunnilta.

KUUMA kunnista Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi ja Tuusula sekä Hyvinkää ovat päättäneet perustaa Kiljavan sairaala -osakeyhtiön tuottamaan kuntoutuspalveluja.

Kerava, Tuusula ja Järvenpää ovat päättäneet selvittää kuntaliitosselvityksen tekemisen edellytykset.

KUUMA -kuntien yritysalueiden markkinoinnissa tehdään yhteistyötä, yhteinen liikennesuunnittelija palkataan ja matkailukoordinaattori on aloittanut työnsä.

1.3. Laajan metropolialueen haasteet ja niiden edellyttämät ratkaisut

Laajemman metropolialueen haasteita voidaan tarkastella useammasta, ainakin elinkeinoelämän, asukkaiden ja ympäristön näkökulmasta. Yritykset hakeutuvat sinne, missä ovat markkinat ja osaava työvoima, asukkaat, missä ovat työpaikat ja kohtuuhintaiset asunnot. Ympäristöhaittojen minimointi edellyttää toimivaa aluerakennetta. Haasteet muodostuvat näiden seikkojen optimaalisesta yhteensovittamisesta ottaen huomioon alueen kansainvälisen kilpailukyvyn parantamiseen.

Haasteisiin vastaaminen edellyttää kuntien ja valtion yhteistyötä elinkeinoelämän tarpeita vastaavan koulutuksen ja tutkimuksen järjestämisessä, aluerakenteen suunnittelussa ja infrastruktuurin rahoittamisessa. Aluerakenteeseen liittyvät metropolialueen ongelmat voidaan ratkaista maakunnan liitoissa osana maakuntasuunnitelmaa ja -kaavatyötä. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon turvaaminen on ongelma, johon hallituksen toimeksiannosta parhaillaan haetaan ratkaisuja.

Laaja metropolialue on käsitteenä määrittelemätön. Edellä mainittujen ongelmien ratkaiseminen ei edellytä uusia rakenteita, vaan useiden eri toimijoiden yhteistyötä ja kumppanuutta.

1.4. Uudenmaan Helsingin seudun ulkopuolisten kuntien haasteet

Hiiden ja Raaseporin alueet syventävät yhteistyötään ja ovat kuntaryhminä ja osana Uttamaata Helsingin seudun yhteistyökumppaneita.

2. Kuntien ja valtion välinen tehtävien jako

Kysymyksiin on vastattu 1. vaiheessa.

3. Palveluiden järjestäminen ja tuottaminen

Kunta- ja palvelurakennemuutostusta valmistellaan KUUMA –alueella vahvojen peruskuntien mallin pohjalta.

KUUMA -kuntien asukasmäärä vaihtelee 30 000 - 40 000 asukkaan välillä, Mäntsälässä on lähes 20 000 asukasta ja Pornaisissa 5 000 asukasta.

KUUMA –kuntien yhteistyötä syvennetään strategisten painopisteiden mukaisissa tehtävissä. Erikseen ratkaistaan miltä osin järjestetään yhteistä tuotantoa ja minkälaisia rakenteellisia muutoksia seudullinen palvelutuotanto edellyttää. Seudullinen palvelutuotanto voidaan järjestää isäntäkunnan, verkoston tai erillisten oikeushenkilöiden puitteissa. KUUMA on mukana seutukokeilussa ja palvelutuotantoa voidaan järjestää alkuvaiheessa myös KUUMA –seutuorganisaatiossa

KUUMA -malliin sisältyy myös tilaaja-tuottajamallin seudullinen laajentaminen ja hankintaosaamisen keskittäminen.

Aloitettu kuntaliitos-esiselvitys voi johtaa kuntaliitokseen.

3. 1-6 Sosiaali- ja terveystoimi

KUUMA –kuntien koosta johtuen useat palvelut voidaan järjestää hyvin ja tuottavasti peruskunnissa. Sosiaali- ja terveystoimen palveluverkkoa tulee tarkastella myös kokonaisuutena. Palveluverkko suunnitellaan siten, että erityisesti raja-alueilla, mutta myös laajemmin asukkaille ei aiheudu kuntarajoista haittaa. Yhteinen palveluverkko mahdollistaa myös sen, että erikoispalvelut, tukipalvelut sekä suunnittelu ja tutkimustehtävät voidaan hoitaa keskitetysti ja välttää päällekkäiset investoinnit. Henkilöstön saatavuus on paremmin turvattavissa ja sijaisjärjestelyihin, osaamiseen sekä työhyvinvointiin voidaan tehokkaammin panostaa.

Terveydenhuoltoalue

KUUMA alueella on käynnistetty terveydenhuoltoalue –selvitys. Tavoitteena on vahvistaa perusterveydenhuollon asemaa palvelun järjestäjänä ja tilaajana, siirtää painopistettä erikois-sairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon sekä lisätä asiakkaan valinnanvapautta hoitopaikan suhteen.

Malli edellyttää perusterveydenhuollon yhteistyön rakenteellista tiivistämistä mutta perustyö säilyy terveyskeskuksissa. Toisaalta erikoissairaanhoidon tehtäviä voidaan siirtää terveydenhuoltoalueella tai kilpailuttaa ja ostaa palveluja myös muilta palvelujen tuottajilta.

Vanhustenhuollon yhteistyötä valmistellaan. Tavoitteena on yli kuntarajat toimivat neuvonta palvelut, resurssien ohjaus ja investointien suunnittelu sekä toimintatapojen, laadun ja osaamisen kehittäminen

KUUMA -alueella on valmisteltu psykiatrisen avohoidon yhteistyötä ja yhdessä kolmannen sektorin kanssa päihde – ja mielenterveystyön palveluketjua ja seudullista toimintatapaa.

Sekä vanhustenhuollon että psykiatrisen avohoidon ja päihde- ja mielenterveystyön seudulliset tehtävät tulee yhteensovittaa terveydenhuoltoalueen toimintaan.

3.7. Perusopetus

Peruskunnat tuottavat perusopetuksen palvelut hyvin ja tuottavasti. Palveluverkkoa voidaan tarkastella myös kokonaisuutena. Etuna on erityisosaamista edellyttävien palvelujen, pienten ryhmien palvelujen, raja-alueiden ongelmien sekä investointien päällekkäisyyksien poistaminen.

3.8. Lukiot ja II aste

KUUMA –alueella valmistellaan lukioiden ja ammattikoulutuksen yhteistyötä. II asteen kouluverkkoa tarkastellaan kokonaisuutena. II asteen kouluverkon suunnittelu on käynnistynyt.

3.9. Ammattikorkeakoulut

KUUMA –kuntien yhteistyötä tiivistetään. Tavoitteena on kumppanuus ammattikorkeakoulujen kanssa siten, että niiden koulutus, aluekehitystehtävien painopisteet sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminta palvelevat mahdollisimman hyvin alueen kuntien ja elinkeinoelämän tavoitteita. KUUMA –alueella ei ole tarvetta toimipaikkojen supistamiseen. Oppilasmäärät kasvavat ja valmistuneet työllistyvät erinomaisesti.

3.10. Kulttuuri-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoiminta

Peruskunnat tuottavat palvelut hyvin ja tuottavasti. Palveluverkkoa voidaan tarkastella myös kokonaisuutena. Jo nyt alueen kulttuuritarjonnasta ja liikuntapaikoista on yhtenäiset esitteet. Palveluverkko mahdollistaa yhtenäisen suunnittelun ja tuotannon sekä erityisohjelmien ja palvelujen järjestämisen sekä toiminnan yhtenäiset avustusperiaatteet. Asukkaiden näkökulmasta kuntarajoilla ei ole merkitystä.

3.11. Kaavoituksen ja maankäytön suunnitteluun liittyvät tehtävät

Maankäyttö on yksi neljästä KUUMA yhteistyön painopisteestä. Strategian mukaan KUUMA -alueen maankäyttö on avointa ja aluetta kehitetään kokonaisuutena yli kuntarajojen. Parhailaan valmistellaan maankäytön kehityskuvaa, jossa kuvataan aluerakennetta yleisellä tasolla. Seuraavassa

vaiheessa alueelle tai sen osalle voidaan laatia yhteinen yleiskaava. Seutukokeilu mahdollistaa yhteisen yleiskaavan valmistelun ja päätöksenteon siten, että yleiskaavan vahvistaa Uudenmaan ympäristökeskus.

Helsingin seudun yhteistyössä laaditaan maankäytön asumisen ja liikenteen strategia. Yhteistyö pääkaupunkiseudun kuntien kanssa edellyttää KUUMA alueen sisällä valmistelun tehostamista ja yhteistyön tiivistämistä. KUUMA – kuntien yhteinen näkemys antaa valmiudet vaikuttaa Helsingin seudun aluerakenteen kehitykseen.

3.12. Asumiseen liittyvät palvelut

Tavoitteena on laadukkaan ja monipuolisen asuntotuotannon turvaaminen alueella. Helsingin seudun yhteistyö edellyttää ensi vaiheessa asuntotuotannon kokonaistarkastelua KUUMA –alueella. Vasta tämän jälkeen voidaan sopia koko Helsingin seudun asunto-ohjelmasta. Yhteistyötä voidaan tiivistää erityisryhmien asuntotarjonnassa sekä korjaus- ja muissa neuvontapalveluissa.

3.13. Liikenteeseen liittyvät palvelut

Liikennejärjestelmä ja joukkoliikenne on KUUMA yhteistyön strategisia painopisteitä.

Joukkoliikenne

Joukkoliikenteen kulkumuoto-osuus KUUMA kunnissa on 6-12- prosenttia Joukkoliikenteellä on kohtuulliset yhteydet ja vain työmatkaliikenteessä pääkaupunkiseudun suuntaan. Työpaikka-alueet ovat hajaantuneet eri puolille pääkaupunkiseutua ja KUUMA –alueen sisällä poikittainen liikenne kasvaa. Joukkoliikenneosuuden kasvattaminen edellyttää sekä liikenne- että lippujärjestelmän uudistamisesta koko 14 kunnan Helsingin seudulla. EU säännökset tulevat mahdollisesti rajaamaan julkisen tuen käyttömahdollisuuksia liikenteeseen, jota ei ole kilpailutettu.

Kunnat tukevat työmatkaliikennettä pääkaupunkiseudulle. Käytössä ovat Tuusula-, Mäntsälä-, Nurmijärvi ja Pornainen -liput sekä Keravan ja YTV:n välinen sopimus seutulipusta. Kunnat tukevat työmatkaliikennettä eri perustein ja erilaisin järjestelyin.

Tuoreet tiedot joukkoliikenteen nykytilasta, toimivuudesta ja kuntakohtaisista tuista sekä joukkoliikenteen puutteista asukkaiden näkökulmasta on koottu joukkoliikenteen hankesuunnitelmaan ja KUUMA hyvinvointianalyysiin (liitteenä). Joukkoliikenteen hankesuunnitelmassa, ei käsitellä lippujärjestelmää, koska käynnissä on sitä koskevia erillis-selvityksiä.

KUUMA –kuntien yhteistyössä on valmiudet ennakkoluulottomasti ja yhteistyössä YTV:n ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa selvittää joukkoliikenteen järjestämisen vaihtoehdot ja niiden kustannukset.

Sampo-kutsujoukkoliikenne edustaa seudullisesti muuta joukkoliikennejärjestelmää täydentävää joustavaa ratkaisua, jonka hyvien kokemusten nojalla vastaavia ratkaisuja aiotaan tuottaa koko maahan. Helsingin seudulla Sampo-järjestelmää voitaisiin laajentaa vielä vastaavaa palvelua vailla oleviin kuntiin ja antaa hoitovastuu kuntien yhteiselimelle.

Liikennejärjestelmä

KUUMA –alueen sisäinen liikenneverkko ei vastaa Helsingin seudun elinkeinoelämän eikä asukkaiden vaatimuksia. Alueen sisäisellä liikenneverkolla on myös valtakunnallista merkitystä, koska osa Vuosaaren sataman ja Helsinki-Vantaan liikenteestä ohjautuu KUUMA –alueella sen kautta muualle Suomeen.

Keskeisimmät liikennehankkeet ovat Kehä IV, keskustojen ohikulkutiet, kevyen liikenteen väylät sekä pääradan lisäraiteet ja oikoradan taajamajunaliikenteen riittävä liikennetiheys. Nämä hankkeet on KUUMA yhteistyössä priorisoituja yhteistyökohteita. Liikennehankkeiden kuvaus perusteluineen on liitteenä olevissa hankekorteissa.

Helsingin seudun 14 kunnan osalta liikennejärjestelmää on tarkasteltava kokonaisuutena. Liikennejärjestelmät on yhteensovittettava ja laadittava Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma.

3.14. Elinkeinopolitiikka ja alueellinen kehittäminen

KUUMA –alueelle on valmistumassa elinkeinostrategia. Tavoitteena on työpaikkaomavaraisuuden voimakas nostaminen.

Elinkeinopolitiikkaa on maankäytön, kaavoituksen ja liikennejärjestelmän toimivuus, tonttitarjonnan riittävyys sekä koulutustarpeiden ennakointi. KUUMA –alueen aluerakennetta tarkastellaan kokonaisuutena ja tavoitteena on nimenomaan alueen vetovoiman parantaminen ja viihtyisyyden säilyttäminen. Tonttitarjonnalla ja palveluilla kunnat kilpailevat keskenään yritysten sijaintipaikkana.

Keski-Uudenmaan kehittämiskeskus Oy Forum on kuntien, eritysten ja oppilaitosten yhteisesti omistama yhtiö, jonka toimesta johdetaan yhteisiä elinkeinotoimen kehittämishankkeita ja alueen yhteistä markkinointia. Eli on jo olemassa yhteinen organisaatio, jonka tehtäviä voidaan elinkeinostrategian toimenpideohjelman mukaisesti laajentaa.

Uudenmaan liiton tehtävänä on laajempi strateginen aluepoliittinen ja maankäytön suunnittelu.

3.15. Tekniset Palvelut

Yhdyskuntatekniset palvelut

Rakennusvalvonta, kiinteistöasiat, yhdyskuntatekniikka ja tilapalvelut toimintoja tulee tarkastella palveluverkkona, joka mahdollistaa palvelut toiminnallisina kokonaisuuksina ja vahvistaa kuntien asemaa tilaajana.

3.16 Ympäristöhoito ja –suojelu

KUUMA yhteistyönä on valmistelussa yhteinen ympäristökeskus, johon keskitetään erityisasiantuntemusta vaativat ympäristöterveydenhuollon tehtävät sekä viranomaistehtävinä hoidettava lupa- ja valvonta-asiat.

Virkistys- ja suojelualuekysymykset ovat osa maankäytön yhteistyötä. Kiertokapula Oy hoitaa Nurmijärveä lukuun ottamatta jätehuollon. Vesihuollossa haetaan uusia rakenteellisia ratkaisuja.

3.17 Tuotantotavat

Tilaaaja- tuottaja mallissa eriytetään tilaaja ja tuottajan roolit, kunta toimii tilaajana ja tuotanto on julkista tai yksityistä. Tavoitteena on roolien selkeyttäminen, toiminnan tehostaminen ja tuotannon paremmat ohjausmahdollisuudet.

Periaatteessa tilaaja-tuottajamallin toteuttaminen on mahdollista kaikessa palvelutuotannossa. Se edellyttää kuitenkin kunnan oman tuotannon tuotteistamista ja kustannuslaskentaa. Tässä suhteessa KUUMA –kunnissa, kuten kuntasektorilla yleensäkin, on vielä paljon kehitettävää. Kilpailusäännökset edellyttävät oman tuotannon läpinäkyvää kustannuslaskentaa, kun kilpailussa on mukana oma tuotanto ja yksityisiä tuottajia.

KUUMA –kunnat ovat tehostamassa hankintatoimen yhteistyötä. Hankintojen kokonaisvolyymi vuositasolla on noin 300 miljoonaa euroa. Hankintaosaamista parannetaan ja kilpailuttamisen käytännöt yhdenmukaistetaan.

Julkisessa palvelutuotannossa korostuvat usein tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja jatkuvuus. Näiden arvojen huomioon ottaminen edellyttää kilpailua pitkäjänteisempää yhteistyötä ja kumppanuutta. Tämä tulisi ottaa huomioon kilpailulainsäädännössä ja sen tulkinnoissa.

3.18 Yhteistyömallit

Kuntien yhteistyölle ja yhteiselle palvelutuotannolle on olemassa riittävästi malleja, Yksityiskohdista ja pelisäännöistä voidaan tarpeen mukaan sopia.

Lainsäädäntöä olisi kaikkia malleja koskien kehitettävä siten, että konserniohjaus toimii, eikä esteellisyyssäännöksiä sovelleta konsernin sisällä. Jäsen yhteisöissä tapahtuvan poliittisen päätöksenteon ja kunnan konserniohjauksen rajoja on syytä selkeyttää.

Hankintalakia on uudistettava siten, että se ei tarpeettomasti vaikeuta kuntien yhteistyötä.

3.19 Yhteistyö yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa

KUUMA –kunnat ovat tehneet esiselvityksen, jossa selvitettiin palvelumarkkinat. Palvelumarkkinoiden toimintaedellytysten parantaminen on myös osa KUUMA palvelustrategiatyötä. Jo ny KUUMA kunnat ovat merkittäviä hyvinvointipalvelujen ostajia alueella.

Humak ammattikorkeakoulu toteutti Järjestöt palvelut KUUMA -kunnissa selvityksen, jossa kartoitettiin järjestöjen palvelutuotanto. Tällä hetkellä on käynnissä Kuka vaikuttaa -hanke, jossa teemaryhmittäin haetaan kumppanuutta vapaaehtoistyössä ja palveluissa sekä yleisemmin vuoropuhelua eri toimijoiden kesken. Kuntakohtaisesti järjestöillä on tiivistä yhteistyötä. Lähtökohdiltaan yhteistyömahdollisuudet ovat hyvät.

3.20 Kuntien ja valtion yhteistyö palvelutuotannossa

Yhteistyön syventämisellä on mahdollisuuksia. Sosiaalitoimen yhteistyö poliisin ja työvoimahallinnon kanssa sekä Kelan kanssa toimii ja sitä voidaan edelleen kehittää.

3.21. Rahoitusvastuu

Rahoitus- ja toteutusvastuu tulee olla samalla organisaatiolla.

Hyvinvointipalvelujen järjestämiselle on turvattava pysyvä rahoituspohja ja rahoituksen vakaus. Peruspalveluohjelma on tehtävä realistisin perustein ja kustannustenjaon tarkistukset viivytyksettä. Palvelu- ja liikenneinfrastruktuurin rahoittamiseksi väestöltään kasvavissa KUUMA –kunnissa tarvitaan kumppanuutta valtion kanssa.

3.22. Tuottavuuden, tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisääminen

Teknologian mahdollisuudet ovat vielä hyödyntämättä. KUUMA tietohallinnon yhteistyönä laaditaan toimenpideohjelma, jonka mukaisesti järjestelmät yhdenmukaistetaan. Se luo pohjan myös yhteisesti kehitettävälle tuottavuutta ja tehokkuutta lisääville toimille.

Asukas- ja käyttäjäkyselyt ja palautejärjestelmät auttavat kohdentamaan resursseja ja parantamaan vaikuttavuutta. Myös niiden käytössä teknologia tulee avuksi.

3.23. Demokratian toimivuus

Kunnallinen demokratia on tuottanut yhden maailman parhaista hyvinvoinnin toteutuksista ja se on toiminut suurissa ja pienissä kunnissa. Kuntien yhteistyö, verkostot ja kumppanuudet sekä tilaaja-tuottaja malli tuovat

päätöksentekoon, johtamiseen, toiminnan arviointiin ja vaikuttavuuden seurantaan uusia ulottuvuuksia. Nykyjärjestelmä ei tue uusien toiminnan malleja.

3.24. Kansalaisten suorat vaikutusmahdollisuudet

Kunnallista demokratiaa täydentäviä suoria vaikutusmahdollisuuksia käytetään runsaasti. Niitä voidaan tulevaisuudessa käyttää enemmän ja hyödyntäen sähköistä viestintää.

3.25 Henkilöstön saatavuuden turvaaminen

Haasteet henkilöstön saatavuudessa tulevat olemaan suuria. Nopea kuntahenkilöstön eläköityminen, pienenevät työelämään tulevat ikäluokat, kilpailu elinkeinoelämän kanssa ja asumisen kalleus saattavat olla vakavia ongelmia tulevaisuudessa.

Kunta- ja muut aluejaot

4.1. Kuntarakenne

Keskustelu kuntaliitoksista on vilkasta KUUMA –kunnissa ja lähiympäristössä.

4.2. Piirimalli

KUUMA –kunnat muodostaisivat piirin.

4.3. Aluekuntamalli

170 000 asukkaan väestöpohja on riittävä myös aluekunnalle.

4.4. Seutukuntajako

KUUMA –kunnat kuluvat Helsingin seutuun. Tällä alueella ei ole tarvetta seutukuntajaon muutokseen. Sipoon kunnan toimintaympäristö on sama kuin KUUMA –kunnilla. Olisi perusteltua, että Sipoo kuuluisi Helsingin seutuun.

4.5. Maakuntaraja

Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan liitot tulee yhdistää.

Mallien kehittäminen

5.1. Peruskuntamallin kehittäminen

KUUMA –kunnat muodostavat voimakkaan väestönkasvun alueen, paineet palvelutuotannolle ja –investoinneille sekä yhdyskuntarakenteelle ja infrastruktuurille ovat mittavat. Rahoituspohjan vakaus ja sen riittävyys ovat edellytys nykyisen palvelutason säilymiselle ja parantamiselle.

Muu kehittäminen

5.5. Hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

KUUMA -kuntien hyvinvointianalyysin mukaan asukkaat voivat KUUMA -kunnissa sosiaalisesti hyvin. Huono-osaisuus kuitenkin kumuloituu. Kuntien rooli on luoda edellytyksiä aktiiviselle ja yhteisölliselle elämäntavalle. Hyvinvoinnin edellytyksiä ovat koulutus, terveys, kulttuuri, liikunta ja muut harrastukset. Lasten ja nuorten hyviin olosuhteisiin panostaminen on pitkäjänteistä tulevaisuuden hyvinvointia edistävää toimintaa ja sitä tulee edelleen tehostaa.

5.6. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan panostaminen

KUUMA –kunnissa pitkäjänteinen tutkimus- ja kehittämistoiminta on järjestämättä. Resurssit puuttuvat. Uudenmaan osaamiskeskusohjelma ei ole löytänyt kumppaneita KUUMA –kunnista. Kehittämistoiminta perustuu lähinnä valtakunnallisiin ohjelmiin ja niiden mukaiseen rahoitukseen. Alueella toteutetaan runsaasti sosiaali- ja terveystoimen hankkeita. Hankkeiden suunnittelussa on usein mukana osaamiskeskus Sosiaalitalo Oy. Myös sivistystoimessa on käynnissä useita kehittämishankkeita.

Tutkimustoimintaa ei tällä hetkellä tehdä. Ammattikorkeakoulut hakevat rooliaan ja pääkaupunkiseudun yliopistoyhteistyö on vähäistä.

Keski-Uudenmaan osaamispääomastrategia on valmistunut. Siinä ehdotetaan osaamiskeskittymiä, jotka tukeutuvat osaamiskeskusohjelmaan ja korkeakouluihin. Valmistumassa on esiselvitys Matkailun osaamiskeskittymästä.

KUUMA -tietohuoltoyhteistyötä on tiivistetty. Tavoitteena on verkottua yhteistyöhön Helsingin seudun tiedon tuottajien kanssa.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa tulisi tehostaa ja sille tulisi saada jatkuvuutta. Ohjelmaperusteisesta hankekierteestä tulisi luopua.

5.7. Normien muuttaminen

Valtionosuuslainsäädännössä tulisi paremmin ottaa huomioon kasvavien kuntien palvelujen rahoitustarve.

Rahoitussäännöksillä voidaan myös ohjata kunta- ja palvelurakenteen uudistamista. Tavoitteiden tulee olla avoimia.

Lainsäädäntöön perustuvien uusien velvollisuuksien aiheuttamat kustannukset pitää korvata kunnille täysimääräisesti.

Hyvinvointipalvelujen yksityiskohtainen normiohjaus on ongelmallinen. Se johtaa tulkintavaikeuksiin ja ratkaisut tehdään viime kädessä hallintotuomioistuimissa.

Palvelurakenneuudistuksen yhteydessä tulisi sosiaali- ja terveysalan säännökset yksinkertaistaa ja ajanmukaistaa. Lain hengen tulisi olla ennakoiva ja

ennaltaehkäisevä. Lait tulisi yhdistellä asiakasryhmien mukaan pitäen perusteena asiakaslähtöistä hoitoketjua.

Hankintalainsäädäntöön selkeyttä ja kuntien yhteistyötä vaikeuttavat normit uudistettava.

Kuntalain esteellisyys-säännöksiä kuntakonsernin sisällä tulee uudistaa.

5.8. Sektorirajoihin perustuvien ja byrokratisoituneiden toimintatapojen muuttaminen

Kunnille, sen johtamiselle ja henkilöstölle on suuri haaste siirtyä riskien minimoinnista ja rakenteita säilyttävistä toimintamalleista luovaan ja innovatiiviseen työskentelykulttuuriin. Kysymys ei ole henkilöstön tahdosta tai taidoista. Esteet ovat syvällä rakenteissa, voimavaroissa, ja kannusteissa.

Kunnissa hallinto järjestetään kuntalain mukaisesti. Hallintoa koskeva erityislainsäädäntö on purettu. Valtion toiminta on edelleen vahvasti sektoroitunutta. Eri viranomaisten valmisteleva lainsäädäntö, ohjeet ja informaatio eivät tue asiakaslähtöistä sektorirajat ylittävää toimintaa kuntatasolla.

5.9. Palvelujen supistaminen ja siirto jonkin muun tahon vastuulle

Uusien tehtävien antamisesta kunnille tulee pidättäytyä. Järjestämisvastuuta tulee tarkastella laajemmin kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta.

5.10. Muut uudistuksessa huomioon otettavat näkökohdat

Keskeisintä on varmistaa edellytykset asukaslähtöisten ja laadukkaiden peruspalvelujen tuottamiseen.

Liitteet

KUUMA strategia ja toimintasuunnitelma

Joukkoliikenteen hankesuunnitelma

Liikenteen edunvalvontakortit

Hyvinvointi analyysi

Tilastot muuttoliikkeestä

Tilastot taloudesta

Tuloveron trendilaskelmat ja peruspalvelujen nettokustannusennusteet